

Os suum aperuit sapientiae

(kázání na den sv. Alžběty Durynské, S 95)

Jeden mistr praví, že moudrá žena „otevřela svá ústa moudrosti a okusila a spatřila, jak dobře pořídila“ a získala věčnou radost. Proto „její světlo v noci neuhasl“ ani v těžké noci soužení.

Hovořil jsem o dvojí moudrosti – jedna je Bohem, druhá Bohem není; přesto však pochází od Boha, [tak] jako záře od slunce.

Ta je božím darem a vůní božské podstaty. Díky této moudrosti dosahuje člověk blaženosti v tomto těle.

Jeden mistr říká, že duše je takovým místem, nebo úhlem, v němž se protínají čas a věčnost, není odvozena od času ani od věčnosti, ale má svou vlastní přirozenost, stvořenou z ničeho, [jež se nachází] mezi oběma. Kdyby bylo odvozena od času, byla by pomíjivá. Kdyby byla odvozena z věčnosti, byla by neproměnná.

Není tudíž odvozena od času ani od věčnosti, neboť je proměnlivá, ale nepomíjivá.

Svatý Augustin říká, že je duše stvořena z té nejvznešenější a nejskrytější nicoty, již¹ je příjemnější po všechny dny našeho života hledat, nežli ji kdy nalézt. Duše je proto tak vznešená, že se v ní stýkají čas s věčností. Když se uchyluje k časným věcem, kalí se. Když se však drží věčných věcí, posiluje se a upevňuje. Touto svoji silou a pevností pak přemáhá všechno proměnlivé.

Nás Pánbůh dal duši na pomoc schopnosti dvojího druhu, aby těmi nižšími sloužila Bohu v čase a vyššími ve věčnosti.

Jeden mistr byl dotázán, jak lze dospět k moudrosti. A mezi jiným uvádí šest bodů, které má člověk mít.:

Prvním je mírné a pokorné srdce, druhým stálá píle, třetím pokojné srdce, čtvrtým je [nenápadné a] tiché hledání.

Neboť žádné [vnější] zaměstnání není tak dokonalé, aby nepotlačovalo vnitřní. [Takže] by člověk spíše chtěl u veliké niternosti mši poslouchat, nežli ji říkat. A když si přejeme tak veliké vnitřní soustředění při mši, jednáme nesprávně.

Neboť vše, co člověk umí, se ukazuje na tom, co koná. Jestli člověk dobře zpívá, se slyšitelně pozná podle [jeho] zpěvu. A vskutku moudrý člověk se pozná, podle toho, že mlčí.

Pátým [bodem] je dobrovolná chudoba. Chudoba slouží k tomu, abychom byli chudí ve všem, co není Bůh.

Šestým [požadavkem] je cizota: Kdo dokáže být cizincem ve vlastním domě, je to pravá chudoba.

Tímto šesterým získává člověk moudrost, díky níž je v tomto těle blažený.

A ona druhá moudrost je inspirací božského jasu a pramenem božsky vznešeným – samým Bohem.

¹Pravděpodobněji se vztahuje k nicotě nežli k duši.

Tato moudrost se nezmocňuje časných věcí a nechápe je. Bláznem by byl vsuktu ten, který by chtěl Boha uzavřít v čase a měl ho za tak mizerného, že by se ho chtěl zmocnit a uchopit ho nižšími silami duše.. Bůh zůstává pro vše stvořené neuchopitelný.

Proto řekl onen moudrý muž: Dobrá žena otevřela svá ústa moudrosti.“

To není nic jiného, nežli že máš pozdvihnout svoji touhu k Nejvyššímu a tak užívat nejvyšší síly duše. Ta je s Bohem tak spřízněná, že ani on se její síle nedokáže vzepřít, takže tato schopnost dostane od Boha tolik sladkosti a moudrosti, jakož i útěchy a pravdy, že je dokáže zprostředkovat celé duši.

Svatí praví, že časný život má své způsoby a věčný zase své; neboť vše začínáme nejprve zde a dokonává se to s pomocí věčné moudrosti ve věčném životě.

Jeden mistr pravil jinému: „Zdalipak víš, co je Bůh?“ A onen odpověděl, že neví, co Bůh je; že ví o něm pouze, co není, neboť Boha v jeho přirozenosti nemůže nikdo poznat.

Nikdo totiž nemůže žít podle přirozenosti jiného, pokud své vlastní přirozenosti předem neodumře.

Ale jakpak to tedy je, že se mu² v Písmu dává tolik jmen? Písmo říká, že je všemocný, moudrý a dobrý. To jsou tři věci.

První je, že Bůh není obsažen v žádné přirozenosti. Já, jak tady stojím, nejsem lev. A proč? Protože jsem člověk. [Mám svou] přirozenost, již mi Bůh určil a jsem [jí omezen, jakoby] v ní uzavřen, že se nemohu stát přirozeností jinou. A tak je to se každým tvorem, kterého stvořil Bůh. Bůh je [však] nade vši přirozeností a sám není [žádnou] přirozeností.

Druhá je, že se Bůh nedá ničím zpodobnit. Svätý Augustin mu dává různá jména:

Říká, že je moudrý.

Ale na to říká svätý Dionýsius, že není [moudrý], že je nad-moudrý.

Říká, že je světlo.

Není, je nad-světlo

Říká, že je bytí.

Není, je nad-bytí.

Říká, že je věčností.

Ne, není, je nad-věčností. Vše co může člověk vyslovit, to Bůh není.

Nikdo nedokáže určitými slovy zachytit boží vznešenou důstojnost. A když říkám „člověk“, myslím tím lidskou přirozenost. Podobně když hovořím o „hraběti“, mám na mysli hraběcí vznešenost a stav. A když řeknu „anděl“, rozumím tím andělskou přirozenost. [Ale] když řeknu „Bůh“, nevyjádřím tím boží vznešenost, ani jeho moc. Svätý Augustin na jednom místě hovoří k jinému učiteli, že je mnoho věcí, jimiž Bůh je. Dobrý člověk- co je to dobrý člověk? A dobrý kámen – co je dobrý kámen? A dobrý anděl! Co to je dobrý anděl? Odečti anděla, odečti kámen, odečti člověka, všechny tyto tři – kde je to pouhé dobré, jímž je Bůh?

A je [ještě] třetí důvod, proč se v Písmu udává tolik [božích] jmen. Je to proto, že není žádné přirozenosti jemu rovné, takže není možné dojít k jeho poznání pomocí žádného přirovnání či analogie. Nejvyšší stvoření, jaké Bůh stvořil v andělské podobě, je Bohu nepodobnější než ten největší přirozený neřád, který vidíme svými očima.

2 Rozumí se Bohu.

Jeden svatý pravil: Pane sluší ti, bychom tě chválili. A tu řekl jiný: Sluší ti Pane, aby člověk před tebou zmlkl.

Dva svatí se měli modlit. A tu řekl jeden: „Všemocný dobrotivý Bože, milost!“ Ale druhý [řekl]: „Mlč, rouháš se Bohu! Bůh je nad námi tolik vyvýšen, než abychom ho mohli chválit takovými slovy. Kdyby se Bůh sám tolik nepokořil a kdyby [to] nepravili svatí a kdyby se Bůh sám nebyl nazval jménem, netroufl bych si jej nikdy chválit slovy.“

Čím více ho člověk popírá, tím více ho chválí. Čím nesrovnatelnější [věci] mu přičítá, tím více dochází jeho poznání, když ho chce k něčemu přirovnat. Kdybych chtěl nějakému člověku, který nikdy neviděl loď, vysvětlit, co je to loď, ať by ten člověk viděl cokoli, [také] by viděl, že to není loď. A čím více by viděl věci, které jsou lodi nepodobným tím blíže by stále dospíval k jejímu poznání. A tak je to [i] s Bohem. Čím nepodobnější věci mu přičítáme, tím blíže jsme jeho poznání. Neboť vše, co může nabídnout svaté Písmo, se o něm mýlí. [Jen] s velikou pokorou můžeme prohlásit, že je všemocný.

A když duše dospěje k poznání, že je Bůh veskrze nepodobný čemukoli stvořenému, objeví zázrak a div, je zaražena a umlkne. A v onom tichu se usídli v duši [právě] Bůh a naplní ji milostí, jak pravil náš Pán skrze proroka: „Strom, jenž je zasazen u proudících vod, přináší mnohé ovoce.“

Duše má zmlkat soužením, jak pravil náš Pán. Ukazuje se to na pšeničném zrně, jež padne do země: jinak nemůže přinést ovoce, neodumře-li nejdříve.

A umírání duše při poznávání Boha má být v tom, že opustí sebe a vše stvořené, co není Bůh, pro ni bude nechutné a páchnoucí. Bude ukotvena ve víře a poroste v lásce.

A to se dobře osvědčilo na svaté Alžbětě, jak vznešenou směnou a dobrým obchodem je, dát všechno [výměnou] za věčnou moudrost. Proto se s radostí vzdala knížecího údělu a stala se chudačkou.

Písmo o ní říká, že „její světlo nezhasne v noci“, což znamená že byla shledána spravedlivou skrze utrpení. A proto bude její světlo zářit ve věčném životě.

Jak dokonalý je člověk, jehož srdce se nepromění a netrápí se, když ztratí něco na pomíjivém zboží. To je jisté: Když člověk o něco proti své vůli přijde, a trpělivě to snáší, vyslouží si tím větší odměnu, nežli kdyby to dobrovolně daroval Bohu. A kdo to učiní, odevzdává svou vůli, své zboží i svoji trpělivost Bohu našemu Pánu.

Kdo snáší nepohodlí netrpělivě, neuvědomuje si pro bolest, co trpí díky [své] netrpělivosti, ale spatřuje zlo v [onom] utrpení, a tak se tomu člověku děje jako měděnému penízi, který, dokud ho nevloží do ohně, vypadá jako čisté stříbro; když však se dostane do ohně, objeví se, že je z mědi. Ale to mu nezpůsobil oheň, že je z mědi.

Proto navštěvoval náš Pán svaté zde soužením, aby byli shledáni spravedliví ve veškerých ctnostech, zazářili zde v [této] noci a v budoucnu zářili navěky ve věčném životě.

Druhé je, [že] komu zachutná božská moudrost, je potřeba čtverého.

Prvním je rovnost: aby se člověk vyrovnal a připodobnil Bohu ve vší ryzosti.

Druhým je božské světlo, jež prozáří duši jako slunce sklo.

Třetí je sjednocenost. Ta pochází z rovnosti, neboť pravé sjednocení nastává mezi stejnými věcmi, jako světla se světlem.

Čtvrtým je míra, již Bůh duši poměřuje. Bůh se ovšem nemůže zmenšit ani zvětšit, neboť je nezměrný a neproměnný, ale duše se musí povznést a rozprostranit, neboť je

malá a proměnná. Proto se musí povznést nad samu sebe, a jakkoli se rozšíří, přesto bude maličká vůči boží nezměrnosti.

Jeden mistr praví, že člověk je nicotný, pokud se nepovznese nad sebe sama. Takže nejprve obdrží duše dokonalou rozkoš od Boha, jak je jí přiměřené. A proč Boha neokoušejí všechny duše stejně? Proto, že k tomu nejsou uzpůsobeny.

Abychom byli takto uzpůsobeni, abychom mohli vpravdě Boha zakoušet v naší duši, nám pomoz Bůh. Amen.